

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

της προσφυγής αριθ. 35828/02
που κατατέθηκε από τον Κ Ν και λοιπούς
κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 27 Ιανουαρίου 2005 σε συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρος,*

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. TULKENS,

Κυρία E. STEINER,

Κύριο Κ. ΗΑΖΙΥΕΒ,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές,*

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος.*

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου 2002,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από τους προσφεύγοντες,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Οι προσφεύγοντες, κύριοι Κ Ν, Ι Ν και Β Ν, είναι έλληνες υπήκοοι που κατοικούν στον Πειραιά. Ο πρώτος προσφεύγων είναι ο πατέρας του δεύτερου προσφεύγοντος, ο οποίος γεννήθηκε το 1982, και ο σύζυγος της τρίτης προσφεύγουσας. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. Ι. Σταμούλη, δικηγόρο του Συλλόγου της Αθήνας. Η καθής Κυβέρνηση εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Κ. Γεωργιάδη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά εκτίθενται από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

I. Η διαδικασία ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων

Μετά από μία μήνυση που κατατέθηκε από έναν αλβανό επιχειρηματία στις 18 Μαρτίου 1993, ασκήθηκε κατά του πρώτου προσφεύγοντος ποινική διαδικασία για απάτη, σε μία ημερομηνία που δεν προσδιορίζεται. Στις 22 Ιουνίου 1993, ο ανακριτής του Πλημμελειοδικείου Αθηνών διέταξε την προφυλάκισή του (ένταλμα σύλληψης αριθ. 37/1993).

Στις 26 Ιουνίου 1993, ο πρώτος προσφεύγων προσέφυγε κατά του πιο πάνω αναφερόμενου εντάλματος σύλληψης.

Στις 19 Ιουλίου 1993, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών δέχθηκε την πρόταση του Εισαγγελέως – τον οποίο άκουσε απουσία του κατηγορουμένου – και απέρριψε την προσφυγή (βούλευμα αριθ. 3054/1993).

Στις 9 Σεπτεμβρίου 1993, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών απέρριψε την αίτηση αυτοπρόσωπης παράστασης του πρώτου προσφεύγοντος και τον

παρέπεμψε ενώπιον του Κακουργοδικείου. Εξάλλου, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών αποφάσισε την συνέχιση της προφυλάκισης του πρώτου προσφεύγοντος (βούλευμα αριθ. 3564/1993).

Στις 21 Σεπτεμβρίου και στις 15 Οκτωβρίου 1993 αντίστοιχα, ο πρώτος προσφεύγων άσκησε έφεση κατά του παραπεμπτικού βουλεύματος και ζήτηση την αποφυλάκισή του με περιοριστικούς όρους. Ζήτησε από το δικαστικό συμβούλιο να του επιτρέψει να παρασταθεί ενώπιόν του προκειμένου να υποστηρίξει τα αιτήματά του.

Στις 23 Νοεμβρίου 1993, το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών δέχθηκε την πρόταση του Εισαγγελέως – την οποία άκουσε απουσία του πρώτου προσφεύγοντος -, επικύρωσε την παραπομπή του τελευταίου σε δίκη και αποφάσισε την συνέχιση της προφυλάκισης, προκειμένου να προληφθούν νέες εγκληματικές πράξεις και να εξασφαλιστεί η παράστασή του ενώπιον της δικαιοσύνης (απόφαση αριθ. 2917/1993).

Στις 24 Δεκεμβρίου 1993, 21 Φεβρουαρίου, 13 Μαΐου και 22 Ιουλίου 1994, ο πρώτος προσφεύγων ζήτησε την αποφυλάκισή του με περιοριστικούς όρους. Το Συμβούλιο Εφετών απέρριψε τις αιτήσεις αυτές, χωρίς να ακούσει τον πρώτο προσφεύγοντα, στις 19 Ιανουαρίου, 4 Απριλίου, 16 Ιουνίου και 4 Οκτωβρίου 1994 αντίστοιχα.

2. Η διαδικασία της απόφασης

Η ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Κακουργοδικείου Αθηνών ορίστηκε για τις 28 Νοεμβρίου 1994 και στη συνέχεια αναβλήθηκε πολλές φορές.

Στις 21 Δεκεμβρίου 1994, ο πρώτος προσφεύγων αποφυλακίστηκε με περιοριστικούς όρους.

Η ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Κακουργοδικείου έλαβε χώρα στις 16 Νοεμβρίου 2001. Πριν την περάτωσή της, στον προσφεύγοντα και στον δικηγόρο του δόθηκε η δυνατότητα να διατυπώσουν συμπληρωματικές παρατηρήσεις, αλλά αυτοί δεν έκαναν χρήση του δικαιώματος. Μετά από

μυστική διάσκεψη, το Κακουργοδικείο Αθηνών έκρινε τον πρώτο προσφεύγοντα αθώο διότι είχε αμφιβολίες ως προς την ενοχή του. Εξάλλου, το δικαστήριο εξέτασε αυτεπαγγέλτως το τυχόν δικαίωμα αποζημίωσης του τελευταίου για την προφυλάκισή του. Εκρινε ότι δεν συνέτρεχε λόγος αποζημίωσης, χωρίς πάντως να αιτιολογήσει την απόφασή του. Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 22 Μαρτίου 2002.

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο

Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας έχουν ως εξής:

Αρθρο 533 § 1

«Έχουν δικαίωμα να ζητήσουν από το Δημόσιο αποζημίωση: (α) οι προσωρινά κρατηθέντες που αθώωθηκαν (...)»

Αρθρο 534

«Αυτοτελή αξίωση για αποζημίωση με τις ίδιες προϋποθέσεις έχουν και εκείνοι απέναντι στους οποίους (...) ή ο προσωρινά κρατούμενος είχε σύμφωνα με τον νόμο υποχρέωση διατροφής.»

Αρθρο 535

«Το Δημόσιο δεν έχει υποχρέωση για αποζημίωση αν εκείνος που (...) κρατήθηκε προσωρινά έγινε από πρόθεση παραίτιος της (...) προσωρινής κράτησης.»

Αρθρο 537

«Εκείνος που ζημιώθηκε μπορεί να υποβάλει αργότερα [μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από την απαγγελία της αθωωτικής απόφασης στο ακροατήριο] την αίτησή του για αποζημίωση στο ίδιο δικαστήριο.»

Άρθρο 539 § 1

«Αν αναγνωρισθεί υποχρέωση αποζημίωσης από το Δημόσιο (...), ο δικαιούχος μπορεί να εγείρει αγωγή στα πολιτικά δικαστήρια, τα οποία δεν μπορούν να εξετάσουν την ύπαρξη αυτής της υποχρέωσης, για τον ακριβή προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης.»

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενος το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται για την διάρκεια της διαδικασίας.

2. Επικαλούμενοι την ίδια διάταξη, οι προσφεύγοντες παραπονούνται διότι δεν είχαν την ευκαιρία να ακουστούν ως προς το ζήτημα της αποζημίωσης της κράτησης που ακολουθήθηκε από την αθώωση του πρώτου προσφεύγοντος. Παραπονούνται εξάλλου διότι το Κακουργοδικείο ουδόλως αιτιολόγησε την απόφασή του με την οποία απέρριψε μία τέτοια αποζημίωση.

3. Επικαλούμενος το άρθρο 6 § 3 της Σύμβασης, ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται τέλος διότι η διαδικασία ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων δεν τήρησε την αρχή της ισότητας των όπλων.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται για την διάρκεια της ποινικής διαδικασίας που ανοίχθηκε σε βάρος του. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, του οποίου τα εφαρμοστέα αποσπάσματα έχουν ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως.»

Η Κυβέρνηση επικαλείται την πολυπλοκότητα της υπόθεσης για να δικαιολογήσει την καθυστέρηση της διαδικασίας.

Ο πρώτος προσφεύγων υποστηρίζει ότι η υπόθεσή του είχε υπερβολική διάρκεια.

Το Δικαστήριο εκτιμά, υπό το φως των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του ως προς την «λογική προθεσμία» και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του, ότι η αιτίαση αυτή πρέπει να αποτελέσει το αντικείμενο μιας εξέτασης επί της ουσίας.

2. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, διότι δεν είχαν την ευκαιρία να ακουστούν ως προς το ζήτημα της αποζημίωσης της κράτησης που ακολουθήθηκε από την αθώωση του πρώτου προσφεύγοντος. Παραπονούνται επίσης ότι το Κακουργοδικείο ουδόλως αιτιολόγησε την απόφασή του με την οποία απέρριψε την αποζημίωση αυτή.

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει καταρχήν ότι η σύζυγος και γιος του πρώτου προσφεύγοντος δεν υπέβαλαν αίτηση αποζημίωσης ενώπιον του Κακουργοδικείου, ούτε κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ούτε αργότερα, σύμφωνα με το άρθρο 537 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Επομένως, δεν μπορούν να προβάλλουν εγκύτως την αιτίαση αυτή ενώπιον του Δικαστηρίου. Σε ό,τι αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, αν δεν ακούστηκε ως προς το ζήτημα του δικαιώματός του για αποζημίωση, η ευθύνη είναι δική του καθώς και του δικηγόρου του, διότι αυτοί παρέλειψαν να εγείρουν το ζήτημα κατά την περάτωση της ακροαματικής διαδικασίας. Σε κάθε περίπτωση, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι η απόφαση της μη αποζημίωσης του πρώτου προσφεύγοντος δεν έπασχε από έλλειψη αιτιολογίας.

Οι προσφεύγοντες αντικρούουν τις θέσεις της Κυβέρνησης. Ειδικότερα, οι δύο τελευταίοι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι δεν μπορούσαν να προσφύγουν στα πολιτικά δικαστήρια με αγωγή αποζημίωσης, σύμφωνα με το άρθρο 539 §1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, διότι το ποινικό δικαστήριο δεν τους είχε αναγνωρίσει δικαίωμα αποζημίωσης. Σε ό,τι αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα, αυτός ισχυρίζεται ότι το κακουργοδικείο εξέτασε

αυτεπαγγέλτως το ζήτημα της αποζημίωσης, κατά τη διάρκεια της μυστικής διάσκεψης, χωρίς να του δώσει τη δυνατότητα να επιχειρηματολογήσει ως προς το ζήτημα αυτό. Προσθέτει ότι η απόφαση να μην του χορηγηθεί αποζημίωση δεν ήταν καθόλου αιτιολογημένη.

Το δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με του όρους του άρθρου 35§1, δεν μπορεί να επιληφθεί παρά μόνο μετά την εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων και μέσα σε μία προθεσμία έξι μηνών από την ημερομηνία της τελεσίδικης εθνικής απόφασης. Ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο πρέπει να εξαντληθούν τα εθνικά ένδικα μέσα πριν την κατάθεση μιας διεθνούς προσφυγής στηρίζεται πάνω στην αρχή ότι το εναγόμενο Κράτος πρέπει να μπορεί καταρχήν να επανορθώσει την επικαλούμενη αιτίαση με δικά του μέσα στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξης του. Προκειμένου να θεωρηθεί ότι έχει τηρήσει τον κανόνα αυτό, ένας προσφεύγων οφείλει να αξιοποιήσει τα ένδικα μέσα που είναι κανονικά διαθέσιμα και επαρκή για να του επιτρέψουν να επιτύχει την επανόρθωση των παραβιάσεων που επικαλείται (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Buscarini και λοιποί κατά Αγίου Μαρίνου* [GC],no.24645/94,§26,CEDH 1999-I).

Εν προκειμένω στο μέτρο που αυτό το τμήμα της προσφυγής έχει εισαχθεί από τη σύζυγο και τον γιό του αθωωθέντος, το Δικαστήριο συντάσσεται με την Κυβέρνηση ότι αυτοί παρέλειψαν να υποβάλουν αίτηση αποζημίωσης, ενώ το εθνικό δίκαιο του παρείχε ένα τέτοιο δικαίωμα, είτε κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον του κακουργοδικείου είτε σε μεταγενέστερο στάδιο. Το επιχείρημά τους σύμφωνα με το οποίο δεν μπορούσαν να προσφύγουν στα πολιτικά δικαστήρια με μία τέτοια αίτηση είναι αλυσιτελής, διότι, για να έχουν δικαίωμα να ζητήσουν από αυτά τον προσδιορισμό του ύψους της αποζημίωσης, θα έπρεπε καταρχήν να υποβάλουν αίτηση αποζημίωσης στο ποινικό δικαστήριο, κάτι που δεν έπραξαν. Επιπλέον, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι δύο τελευταίοι προσφεύγοντες δεν επικαλούνται κανένα έγκυρο λόγο για να δικαιολογήσουν την παράλειψη αυτή. Η αιτίασή τους δεν πληρεί επομένως τις προϋποθέσεις του παραδεκτού

που προβλέπονται από τη Σύμβαση και πρέπει συνεπώς να απορριφθεί σύμφωνα με το άρθρο 35§§3 και 4.

Στο μέτρο που αυτό το τμήμα της προσφυγής έχει εισαχθεί από τον πρώτο προσφεύγοντα, το Δικαστήριο συντάσσεται με την Κυβέρνηση ότι σε αυτόν και στον δικηγόρο του προσφέρθηκε η δυνατότητα, κατά την περάτωση της ακροαματικής διαδικασίας, να διατυπώσουν συμπληρωματικές παρατηρήσεις, αλλά δεν έκαν χρήση της. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, τίποτα δεν εμπόδιζε τον πρώτο προσφεύγοντα να διατυπώσει τη στιγμή εκείνη την αίτησή του, επικαλούμενος τις εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Σημειώνει εξάλλου ότι ο πρώτος προσφεύγων δεν επικαλείται κανέναν έγκυρο λόγο για να δικαιολογήσει την παράλειψή του. Αυτό το τμήμα της αιτιάσής του δεν πληρεί επομένως τις προϋποθέσεις του παραδεκτού που προβλέπονται από τη Σύμβαση και πρέπει συνεπώς να απορριφθεί σύμφωνα με το άρθρο 35§§3 και 4.

Στο μέτρο που ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται για την έλλειψη αιτιολογίας της απόφασης που δεν του χορήγησε αποζημίωση για την κράτησή του, το Δικαστήριο εκτιμά, υπό το φως του συνόλου των επιχειρημάτων των διαδίκων, ότι η αιτίαση αυτή θέτει σοβαρά πραγματικά και νομικά ζητήματα που δεν μπορούν να επιλυθούν σε αυτό το στάδιο της εξέτασης της προσφυγής, αλλά απαιτούν μία εξέταση επί της ουσίας. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή δεν θα μπορούσε να κηρυχθεί προδήλως αβάσιμη, με την έννοια του άρθρου 35§3 της Σύμβασης. Δεν διαπιστώθηκε κανένας λόγος απαραδέκτου.

3. Ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται τέλος, υπό το πρίσμα του άρθρου 6§3 της Σύμβασης, ότι η διαδικασία ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων δεν τήρησε την αρχή της ισότητας των όπλων. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμοστέα διάταξη εν προκειμένω είναι το άρθρο 5§4 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγλης ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.»

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 35 της Σύμβασης, μπορεί να επιληφθεί μόνον μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από την ημερομηνία της τελεσίδικης εθνικής απόφασης. Εν προκειμένω, σημειώνει ότι η τελευταία απόφαση που εκδόθηκε από δικαστικό συμβούλιο κατά την διάρκεια της ανάκρισης ελήφθη στις 4 Οκτωβρίου 1994, ενώ η προσφυγή εισήχθη προδήλως περισσότερο από έξι μήνες αργότερα, ήτοι στις 23 Σεπτεμβρίου 2002. Εξάλλου, ο πρώτος προσφεύγων δεν επικαλείται κανένα λόγο που θα μπορούσε να αιτιολογήσει την καθυστέρηση της προσφυγής του στο Δικαστήριο σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων.

Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι εκπρόθεσμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35§§1 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει παραδεκτές, με την επιφύλαξη όλων των επιχειρημάτων επί της ουσίας, τις αιτιάσεις του πρώτου προσφεύγοντος, τις ελκόμενες από τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας που ανοίχθηκε σε βάρος του καθώς και από την έλλειψη αιτιολογίας της απόφασης με την οποία δεν έγινε δεκτή η αποζημίωση της κράτησής του.

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

(υπογραφή)

Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 8 Μαρτίου 2005

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουσόπουλος

